

Dataskydd.net Sverige
Alsnögatan 18
116 41 Stockholm

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

Örsundsbro 2017-08-20

Remissyttrande över en ny dataskyddslag – SOU 2017:39

Dataskydd.net är en svensk ideell, partipolitiskt obunden förening som verkar för bättre tekniskt och juridiskt dataskydd för privatpersoner i Sverige.

Den här texten är upplagd så att den börjar med ändringsförslag till lagtexterna som utredaren presenterat, följt av vidare motiveringar i brödtext. Vi avstyrker samtliga föreslagna ändringar i arkivförordningen. Sist återfinns en källförteckning, med länkhänvisningar till källor där det varit möjligt att finna (lagliga) sådana.

Innehållsförteckning:

<i>Förslag</i>	2
<i>Inledning</i>	9
<i>Begreppsfrågor i utredningen om dataskyddslag</i>	10
<i>Vad är ett allmänt intresse?</i>	10
<i>Känsliga uppgifter</i>	11
<i>Kollektivavtal är ingen rättslig grund eller något allmänt intresse</i>	11
<i>Arkiv och statistik</i>	13
<i>Pseudonymisering</i>	13
<i>Rätten till rättelse</i>	13
<i>Offentlighet och informationssäkerhet</i>	15
<i>Skydd mot trakasserier, hat och hot</i>	15
<i>Skydd mot identitetskapning</i>	15
<i>Förvaltningsåtgärder bortom offentlighetsprincipen</i>	16
<i>Tillsyn av dataskyddet</i>	17
<i>Enskildas rättigheter</i>	17
<i>Viktigt för enskilda att få reda på säkerhetsfel</i>	18
<i>Registerutdrag är inte samma sak som rätt till information</i>	19
<i>Undantag för löptext saknar stöd i förordningen</i>	19
<i>Skadeståndsområdet är för litet</i>	20
<i>För låga skadestånd är ett utredningsproblem</i>	20
<i>Grupptalan är ett viktigt verktyg</i>	21
<i>De förhastade, överlappande utredningarnas land</i>	21
<i>Källförteckning</i>	23

Förslag

ÄNDRING 1

Utredarens förslag

Dataskyddslag 2 kap. 3 § punkt 2.

3 § Personuppgifter får behandlas med stöd av artikel 6.1 c i dataskyddsförordningen om behandlingen är nödvändig för att den personuppgiftsansvarige ska kunna fullgöra en rättslig förpliktelse som

1. gäller enligt lag eller annan författning,
2. följer av kollektivavtal, eller
3. följer av beslut som har meddelats med stöd av lag eller annan författning.

Dataskydd.net:s förslag

Dataskyddslag 2 kap. 3 § punkt 2 (tas bort)

3 § Personuppgifter får behandlas med stöd av artikel 6.1 c i dataskyddsförordningen om behandlingen är nödvändig för att den personuppgiftsansvarige ska kunna fullgöra en rättslig förpliktelse som

1. gäller enligt lag eller annan författning, *eller*
2. följer av beslut som har meddelats med stöd av lag eller annan författning.

SKÄL: Mot bakgrund av artikel 88 i EU:s allmänna dataskyddsförordning som särskilt reglerar personuppgiftsbehandling inom anställningsförhållanden är det svårt att se varför kollektivavtal ska ges en särskild rättslig status i svensk lagstiftning som inte gäller andra avtal. Kollektivavtal bör räknas som avtal under den juridiska basen 6.1.b, och optimalt bör fackliga organisationer vara tillräckligt bra på att arbeta för arbetstagares intressen, att arbetstagare helt enkelt samtycker till uppgiftsbehandling genom att lösa medlemskap i den fackliga organisationen (artikel 6.1.a).

ÄNDRING 2

Utredarens förslag

Dataskyddslag 2 kap. 4 §

Personuppgifter får behandlas med stöd av artikel 6.1.e i dataskyddsförordningen om behandlingen är nödvändig

1. för att den personuppgiftsansvarige ska kunna utföra en uppgift av allmänt intresse som följer av lag eller annan författning, av kollektivavtal eller av beslut som har meddelats med stöd av lag eller annan författning, eller
2. som ett led i den personuppgiftsansvariges myndighetsutövning enligt lag eller annan författning.

Dataskydd.net:s förslag

Dataskyddslag 2 kap. 4 § (tas bort)

SKÄL: Se invändning mot Dataskyddslag 2 kap. 3 § punkt 2, med noteringen att hela den föreslagna Dataskyddslag 2 kap. 4 § är onödig om man dels inte klassar kollektivavtal som allmänt intresse (vilket de inte) och dels inte låter ”allmänt intresse” ta över hela innebörden av ”myndighetsutövande”.

ÄNDRING 3

Utredarens förslag

Dataskyddslag 3 kap. 1 §

Utöver vad som framgår av artikel 9.2 a, c, d, e eller f i dataskyddsförordningen får sådana särskilda kategorier av personuppgifter som anges i artikel 9.1 i dataskyddsförordningen (känsliga personuppgifter) behandlas om förutsättningarna i någon av 2–8 §§ är uppfyllda.

Dataskydd.net:s förslag

Dataskyddslag 3 kap. 1 § (tas bort)

SKÄL: Dataskyddslag 3 kap. 1-8 §§ missar poängen med artiklarna 9.2.b, 9.2.g, 9.2.h, 9.2.i och 9.2.j. Utredaren skär bort många av de förpliktelser som åligger personuppgiftsansvarig i förordningen (till exempel intresseavvägningar, skyddet för enskildas rättigheter, konsekvensbedömningar, och dylikt), vilket riskerar att lura den som behandlar de känsliga uppgifterna att dessa saker inte är särskilt viktiga vid behandling med stöd av dataskyddslag (vilket vore felaktigt, eftersom EU-rätten är primär). Fullgörandet av skyldigheter, skäl, ändamål och hänsyn skapar redan en rättslig grund (artikel 6.1.c i förordning) för behandling av känsliga uppgifter, om sådana skyldigheter, skäl, ändamål eller hänsyn faktiskt finns. Att ha särskilda bestämmelser i dataskyddslag som går utöver bestämmelserna som redan finns i förordningen riskerar alltså dels att göra privatpersoners skydd sämre (eftersom skyddsmekanismerna från förordningen inte övertagits i den svenska lagen), och gör det också otydligt i vilken utsträckning skyldigheter, skäl, ändamål och hänsyn måste bestämmas och förtydligas av personuppgiftsansvarig. Givetvis innebär normalt ändamålsbegränsning (artikel 5.1.b) att sådant bestämmande ska göras av personuppgiftsansvarig direkt, men desto viktigare då att lagstiftaren inte förleder personuppgiftsansvarig att tro att detta inte alltid behövs.

ÄNDRING 4

Utredarens förslag

Dataskyddslag 3 kap. 2–8 §§

2 § Känsliga personuppgifter får med stöd av artikel 9.2 b i dataskyddsförordningen behandlas om det är nödvändigt för att den personuppgiftsansvarige eller den registrerade ska kunna fullgöra sina skyldigheter och utöva sina särskilda rättigheter inom arbetsrätten.

⋮ ⋮ ⋮

8 § Regeringen får meddela föreskrifter om ytterligare undantag från förbudet att behandla känsliga personuppgifter i artikel 9.1 i dataskyddsförordningen om det behövs med hänsyn till ett viktigt allmänt intresse.

Dataskydd.net:s förslag

Dataskyddslag 3 kap. 2–8 §§ (tas bort)

SKÄL: Se ändringsförslag till Dataskyddslag 3 kap. 1 §. Notera även att listan i artikel 9.2 dataskyddsförordningen redan är uttömmande. Ska man behandla känsliga personuppgifter behöver det alltså finnas en rättslig grund för den behandlingen som anger att behandlingen är nödvändig för att uppnå ett skäl eller ändamål, utföra förpliktelse eller med hänsyn till sådana skäl, ändamål eller förpliktelser, som det åligger personuppgiftsansvarig att ta reda på om det finns. Regeringen kan inte genom föreskrifter kringgå artikel 9.2, annat än genom att lagstifta om sådana skäl, ändamål eller förpliktelser som ger behandlingen en rättslig grund (vilket i sådana fall sker i annan lagstiftning än i dataskyddslag). Specialregeln om sökbegränsningar som föreslås i Dataskyddslag 3 kap. 4 § följer redan av artikel 25 (inbyggt integritetsskydd) i dataskyddsförordning. Om sökbegränsningar är integritetsstärkande är de alltså redan påkallade av den europeiska lagstiftningen, och är de inte integritetsstärkande är bestämmelsen onödig.

ÄNDRING 5

Utredarens förslag

Dataskyddslag 3 kap. 9 §

Personuppgifter som rör fällande domar i brottmål, lagöverträdelser som innefattar brott eller straffprocessuella tvångsmedel får enligt artikel 10 i dataskyddsförordningen behandlas av myndigheter.

Dataskydd.net:s förslag

Dataskyddslag 3 kap. 9 § (tas bort)

SKÄL: Lagtexten är underlig eftersom den bara anger att det finns en annan lagtext. Existensen av bestämmelser i dataskyddsförordningen är dock redan klargjord i Dataskyddslag 1 kap. 1 §, och behöver därför inte upprepas.

ÄNDRING 6

Utredarens förslag

Dataskyddslag 3 kap. 10 §

~~Den myndighet som regeringen bestämmer får i enskilda fall besluta att andra än myndigheter får behandla sådana uppgifter som avses i 9 §.~~

Dataskydd.net:s förslag

Dataskyddslag 3 kap. 10 § (ändras till ->)

De myndigheter som regeringen bestämmer får behandla sådana uppgifter som rör fällande domar i brottmål, lagöverträdelser som innefattar brott eller straffprocessuella tvångsmedel.

Dessa myndigheter kan, under omständigheter som framgår av förordning med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning 4 §, medge att andra än myndigheter får behandla sådana uppgifter i vissa specifika fall.

SKÄL: Den här lagtexten är överensstämmande med dataskyddsförordningens artikel 10.

ÄNDRING 7

Utredarens förslag

Dataskyddslag 3 kap. 11 §

Behandling av sådana personuppgifter som avses i 9 § får ske om behandlingen är nödvändig för att den personuppgiftsansvarige ska kunna följa föreskrifter om bevarande och vård av arkiv.

Dataskydd.net:s förslag

Dataskyddslag 3 kap. 11 § (ändras till ->)

Behandling av sådana personuppgifter som avses i 10 § får ske om behandlingen är nödvändig för att den personuppgiftsansvarige ska kunna följa föreskrifter om bevarande och vård av arkiv. *Om pseudonymiserade uppgifter inte kan användas vid arkiveringen, ska anledningen till detta dokumenteras i anslutning till behandlingen.*

SKÄL: Användning av pseudonymer (till exempel initialier istället för egennamn, eller borttagande av adressuppgifter avseende fysiska personer från den arkiverade handlingen) är redan fallet vid webbpublikationer av domslut och ärenden från Allmänna reklamationsnämnden. I syfte att stärka informationssäkerheten för privatpersoner bör användning av pseudonymiserade uppgifter vid upprättande av arkiverade allmänna handlingar uppmuntras.

ÄNDRING 8

Utredarens förslag

Dataskyddslag 3 kap. 13 §

Uppgifter om personnummer eller samordningsnummer får behandlas utan samtycke endast när det är klart motiverat med hänsyn till ändamålet med behandlingen, vikten av en säker identifiering eller något annat beaktansvärt skäl.

Dataskydd.net:s förslag

Dataskyddslag 3 kap. 13 § (ändras till ->)

Uppgifter om personnummer eller samordningsnummer får behandlas utan samtycke endast när det är klart motiverat med hänsyn till ändamålet med behandlingen.

SKÄL: Personnummer utgör ingen säker identifieringsmetod, eftersom personnummer är allmänna handlingar och därför kan användas för att falsifiera annans identitet av var och en som kan begära ut allmänna handlingar. Regeringen bör undvika att i lagstiftning fastslå felaktiga påståenden om en viss teknisk methods möjligheter att upprätthålla informations säkerhet för enskilda.

ÄNDRING 9

Utredarens förslag

Dataskyddslag 3 kap. 14 §

Regeringen får meddela ytterligare föreskrifter om i vilka fall behandling av personnummer och samordningsnummer är tillåten.

Dataskydd.net:s förslag

Dataskyddslag 3 kap. 14 § (ändras till ->)

Tillsynsmyndigheten får meddela ytterligare föreskrifter om i vilka fall behandling av personnummer och samordningsnummer är tillåten.

SKÄL: Eftersom personnummer är en teknisk metod för att etablera en identitet i den statliga förvaltningen utgör hanteringen av personnummer en teknisk fråga som bör åligga tillsynsmyndigheten (experterna) att utfärda föreskrifter kring. Tillsynsmyndigheten bör besitta högre expertkunskap kring identitetshantering och dataskydd, och kommer därför i högre utsträckning än regeringen kunna bedöma konsekvenserna av förändringar i ramverket för behandling av personnummer.

ÄNDRING 10

Utredarens förslag

Dataskyddslag 4 kap. 1 §

Personuppgifter som behandlas ~~enbart~~ för arkivändamål av allmänt intresse får inte användas för att vidta åtgärder i fråga om den registrerade, ~~annat än om det finns synnerliga skäl med hänsyn till den registrerades vitala intressen.~~

Begränsningen i första stycket hindrar ~~dock~~ inte myndigheter från att använda personuppgifter som finns i allmänna handlingar.

Dataskydd.net:s förslag

Dataskyddslag 4 kap. 1 § (ändras till ->)

Personuppgifter som behandlas för arkivändamål av allmänt intresse får inte användas för att vidta åtgärder i fråga om den registrerade.

Begränsningen i första stycket hindrar inte myndigheter från att använda personuppgifter som finns i allmänna handlingar.

SKÄL: Ordet ”enbart” introducerar en oklarhet och utökar dramatiskt myndigheternas befogenheter att behandla personuppgifter på ett för privatpersonen oönskat sätt, eftersom en privatperson som vill hävda sina rättigheter då måste kunna motbevisa en myndighet som påstår att arkiverade uppgifter används i arkivsyfte och dessutom något annat syfte. Undantaget för ”vitala intressen” är oklart, och utredarens redogörelser för undantaget ger ingen klarhet i vilken sorts situationer som kan avses. Konjunktionen ”dock” tillför ingenting i meningen.

ÄNDRING 11

Utredarens förslag

Dataskyddslag 4 kap. 2 §

Personuppgifter som behandlas ~~enbart~~ för statistiska ändamål får inte användas för att vidta åtgärder i fråga om den registrerade, ~~annat än om det finns synnerliga skäl med hänsyn till den registrerades vitala intressen.~~

Dataskydd.net:s förslag

Dataskyddslag 4 kap. 2 § (ändras till ->)

Personuppgifter som behandlas för statistiska ändamål får inte användas för att vidta åtgärder i fråga om den registrerade.

SKÄL: Se motiv till ändringsförslag till Dataskyddslag 4 kap. 1 §.

ÄNDRING 12

Utredarens förslag

Dataskyddslag 5 kap. 1 § 1 st

Den registrerades ~~rätt till information och tillgång till~~ personuppgifter enligt ~~artiklarna 13–15~~ i dataskyddsförordningen gäller inte sådana uppgifter som den personuppgiftsansvarige inte får lämna ut till den registrerade enligt lag eller annan författning eller enligt beslut som har meddelats med stöd av författning.

Dataskydd.net:s förslag

Dataskyddslag 5 kap. 1 § 1 st (ändras till ->)

Den registrerades tillgång till personuppgifter enligt *artikel 15* i dataskyddsförordningen gäller inte sådana uppgifter som den personuppgiftsansvarige inte får lämna ut till den registrerade enligt lag eller annan författning eller enligt beslut som har meddelats med stöd av författning.

SKÄL: Utredaren förefaller ha blandat ihop *information om behandlingen och den rättsliga grunden för behandlingen* med *uppgifterna som sådana*. Artikel 13 och 14 i förordningen handlar om att den personuppgiftsansvarige ska kunna redogöra för *hur* den samlar in uppgifter, *varför* och *hur länge* uppgifterna ska lagras. De rör också information om *vem man ska kontakta* när man är orolig för att uppgifter behandlas på fel sätt. Artikel 13 och 14 rör alltså inte *registerutdrag*, som ju bara är en sammanställning av vilka uppgifter som samlats in och behandlats.

ÄNDRING 13

Utredarens förslag

Dataskyddslag 5 kap. 1a §

Dataskydd.net:s förslag

Dataskyddslag 5 kap. 1a § (NY!)

Anmälan om personuppgiftsincident enligt artikel 33 i dataskyddsförordningen ska delges den registrerade om inte synnerliga skäl finns för att den registrerade inte ska delges informationen.

SKÄL: Information om myndigheters och företags säkerhetskvalitet är det enskilt viktigaste verktyget en medborgare och konsument kan få för att rösta med fötterna. Mot bakgrund av att majoriteten av alla amerikanska delstater har infört obligatorisk incidentrapportering till slutkonsumenter, och att USA samtidigt är världsledande inom IT-säkerhet, skulle en sån här bestämmelse ge Sverige en konkurrensfördel i Europa.

ÄNDRING 14

Utredarens förslag

Dataskyddslag 5 kap. 2 §

Bestämmelsen om den registrerades rätt till tillgång till personuppgifter i artikel 15 i dataskyddsförordningen gäller inte personuppgifter i löpande text som inte fått sin slutliga utformning när begäran gjordes eller som utgör minnesanteckning eller liknande.

Undantaget i första stycket gäller inte om personuppgifterna

1. har lämnats ut till tredje part,
2. behandlas enbart för arkivändamål av allmänt intresse eller statistiska ändamål eller,
3. har behandlats under längre tid än ett år i löpande text som inte fått sin slutliga utformning.

Dataskydd.net:s förslag

Dataskyddslag 5 kap. 2 § (tas bort)

SKÄL: Dataskyddsförordningen är teknikneutral (se skäl 15 i förordningen), och ska inte avgränsas till enbart sökbara register på det sätt utredaren föreslår. Möjligheter för en myndighet eller ett företag att vägra uppfylla kraven i artikel 15 finns redan angivna i artikel 12.5 i förordningen, och kommer att utvecklas i praxis.

ÄNDRING 15

Utredarens förslag

Dataskyddslag 5 kap. 3 §

Regeringen får meddela föreskrifter om ytterligare begränsningar av vissa rättigheter och skyldigheter enligt artikel 23 i dataskyddsförordningen.

Dataskydd.net:s förslag

Dataskyddslag 5 kap. 3 § (tas bort)

SKÄL: Enligt lagen nu har inga undantag hittills föreskrivits med stöd av Personuppgiftslag (PUL) 8a § sedan bestämmelsen infördes 2006. Men PUL 8a § är utredarens enda motivering till att Dataskyddslag 5 kap. 3 § behövs. Utredaren har inte närmare motiverat varför PUL 8a § är viktig att bevara i dataskyddslag, utan verkar förutsätta att det *i och av sig själv* är bra att regeringen har möjlighet att utan riksdagens samtycke eller utomståendes inblandning kunna begränsa privatpersoners rättigheter enligt förordningen.

ÄNDRING 16

Utredarens förslag

Dataskyddslag 8 kap. 2 § 1 st

Beslut enligt artiklarna 12.5, 15-19 eller 21 i dataskyddsförordningen som har meddelats av en myndighet i egenskap av personuppgiftsansvarig får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Dataskydd.net:s förslag

Dataskyddslag 8 kap. 2 § 1 st (ändras till ->)

Beslut enligt artiklarna 12.5, 14.5.b-14.5.d, 15-19 eller 21-22 i dataskyddsförordningen som har meddelats av en myndighet i egenskap av personuppgiftsansvarig får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

SKÄL: I dataskyddsförordningens artikel 14.5.b-14.5.d samt artikel 22 finns bestämmelser där personuppgiftsansvarig har möjlighet att göra en invändning mot enskild privatpersons möjlighet att utöva sina rättigheter, utan att dataskyddslag ger någon möjlighet för privatperson att invända mot den personuppgiftsansvariges invändning. Det innebär att det saknas effektiva möjligheter för privatpersoner att utöva sina rättigheter, vilket strider mot förordningens artikel 79.1.

ÄNDRING 17

Utredarens förslag

Förordning med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning 6 §

~~Riksarkivet får meddela föreskrifter om behandling av personuppgifter för arkivändamål av allmänt intresse, när det gäller andra enskilda organ än de som omfattas av bestämmelserna om allmänna handlingar och sekretess i tryckfrihetsförordningen och offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Sådana föreskrifter får även avse behandling av känsliga personuppgifter.~~

~~Riksarkivet får även i enskilda fall besluta att sådana enskilda organ som avses i första stycket får behandla personuppgifter för arkivändamål av allmänt intresse. Sådana beslut får även avse behandling av känsliga personuppgifter.~~

Dataskydd.net:s förslag

Förordning med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning 6 § (ändras till ->)

Datainspektionen får meddela föreskrifter om behandling av personuppgifter för arkivändamål av allmänt intresse, när det gäller andra enskilda organ än de som omfattas av bestämmelserna om allmänna handlingar och sekretess i tryckfrihetsförordningen och offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Datainspektionen får även i enskilda fall besluta att sådana enskilda organ som avses i första stycket får behandla personuppgifter för arkivändamål av allmänt intresse.

SKÄL: Att frånta Datainspektionen ansvaret för vissa uppgiftsbehandlingar är bara förvirrande för enskilda privatpersoner som vill utöva sina rättigheter. I värsta fall är förslagen grundade i en misstro mot Datainspektionen. Vi tror istället att det blir tydligare för enskilda privatpersoner om ansvaret är samlat hos Datainspektionen, och Riksarkivet blir rådgivande. Särskilda formuleringar om känsliga uppgifter behövs inte, eftersom artikel 9.2.j i dataskyddsförordningen redan innebär att känsliga uppgifter kan behandlas i arkiv under vissa omständigheter.

ÄNDRING 18

Utredarens förslag

Förordning med kompletterande bestämmelser 7 §

Innan Riksarkivet meddelar föreskrifter eller fattar beslut enligt 6 § ska ~~Datainspektionen~~ ges tillfälle att yttra sig över Riksarkivets förslag.

Dataskydd.net:s förslag

Förordning med kompletterande bestämmelser 7 § (ändras till ->)

Innan *Datainspektionen* meddelar föreskrifter eller fattar beslut enligt 6 § ska *Riksarkivet* ges tillfälle att yttra sig över *Datainspektionens* förslag.

SKÄL: Se ändringsförslaget till förordning med kompletterande bestämmelser 6 §.

Inledning

Sammanfattning.

Tillstyrker förslag i delkapitel: 6.4, 8.3.6, 9.5, 10.4.2, 10.8.2, 13.4.1, 14.4.6, 14.5.5, 15.4, 16.3.2, 17.3.3, 17.4.3, 17.5.2, 17.6.2, 17.7.2, 18.5.3, 18.7.1, 19.10.2, 19.5.3, 19.6.3, 19.8.1.

Avstyrker delvis förslag i delkapitel: 8.3.2, 8.3.3, 10.5.2, 11.4, 12.4, 14.4.2, 14.4.3, 14.4.4, 14.5.3, 14.5.4, 18.6.4, 19.3.3, 19.4.3, 19.7.3.

Avstyrker förslag i delkapitel: 7.4, 8.3.1, 8.3.4, 10.6.2, 10.7.2, 13.4.2, 13.4.4, 14.4.5, 19.9.2.

Utredningen om en ny dataskyddslag har haft som ambition att inte förändra något för de som behandlar personuppgifter idag.¹ Att ingenting förändras när man går från ett nationellt regelverk till ett europeiskt är emellertid fel. Det motarbetar dessutom förordningens övergripande syfte att skapa ett starkt, harmoniserat dataskydd och har i vissa fall synbart låst fast utredaren vid en syn på dataskydd som försvagar snarare än förstärker enskildas rättigheter.

DATASKYDD BALANSERAR MAKTEN mellan enskilda (registrerade) och datainsamlare (registrerar). Det är rätten att i praktiken kunna utöva de grundläggande rättigheterna till privatliv och integritet. Sedan 1970-talet har syftet med dataskyddslagar varit att enskilda ska ges maktmedel att utöva gentemot företag och myndigheter som registrerar information om enskilda i syfte att fatta beslut, eller vidta åtgärder, mot dessa enskilda. Följande översikt av olika paradigmer för privatliv och integritet är tagen från Fahriye Seda Gürses avhandling i datavetenskap om integritetsskyddande teknologier (PETs):²

1870-talet: Rätten att bli lämnad i fred. (Integritet som hemlighet)

En uppfattning om att det man vill hålla för sig själv, också ska hållas hemligt. Det som är privat, är privat, och ska inte lämna den privata sfären. Staten får i denna paradigm skyldigheten att inte avhända sina subjekt mer information

¹SOU 2017:39, s. 59.

²Fahriye Seda Gürses, "Multilateral Privacy Requirements Analysis in Online Social Network Services" KU Leuven, 2010.

än nödvändigt, för om staten gör det antas informationen ha hamnat utanför subjektets kontroll och därmed inte längre vara privat. Det är denna syn som i princip är inbakad i svenska regeringsformen.

1970-talet: Rätten till dataskydd. (Integritet som kontroll)

I detta paradigm antar man istället att subjektet kan utöva kontroll över uppgifter även som gjorts tillgängliga för andra. Istället för att man tappar kontrollen, kan man få möjlighet till rättelse, insyn, och en möjlighet att säga nej till fortsatt behandling. De första dataskyddslagstiftningarna är skrivna mot bakgrund av detta nya paradigm, och den europeiska dataskyddslagstiftningen håller sig även efter den politiska processen att ta fram en ny allmän dataskyddsförordningen huvudsakligen inom detta paradigm.

2000-talet: Rätten till en egen identitet. (Integritet som praktik)

Detta paradigm har påverkats av rättsutvecklingen i tyska konstitutionsdomstolen och Europadomstolen, och innebär att individer utöver de verktyg som finns i dataskyddslagstiftning och som härstammar ur det andra paradigmat ska ha en rätt att själva utveckla sin identitet utan otillbörlig påverkan utifrån. Synsättet flyttar tonvikten från uppgifter som direkt går att härleda till ett subjekt, till de mer abstrakta mängderna av information som rör ett subjekts identitet.

Dataskyddslagstiftningen befinner sig huvudsakligen inom det andra paradigmat³ men går mot det tredje paradigmat genom till exempel tydligare reglering av profilering.⁴ I det svenska utredningsväsendet är dock frågan om man inte snarare försöker hoppa tillbaka till det första paradigmat.

Begreppsfrågor i utredningen om dataskyddslag

Sammanfattning.

Tillstyrker förslag i delkapitel: 8.3.6, 10.4.2, 10.8.2.

Avstyrker delvis förslag i delkapitel: 8.3.2, 8.3.3, 10.5.2, 11.4, 12.4.

Avstyrker förslag i delkapitel: 8.3.1, 8.3.4, 10.6.2, 10.7.2.

Vad är ett allmänt intresse?

Utredaren gör samma misstag som Informationshanteringsutredningen (SOU 2015:39) gjorde när den föreslog att myndigheter per definition inte kränker integriteten,⁵ genom att föreslå att myndigheters verksamhet per definition är av allmänt intresse.⁶

Om det vore fallet att myndigheter *av sin själva natur* agerar i enskildas eller allmänhetens intresse skulle vi inte behöva konventioner för mänskliga rättigheter eller offentlighetsprincipen eller några andra av de verktyg vi har för att följa

³Det sista synsättet kan anses ha representerats i utredningen om en ny datalag från 1993 (SOU 1993:10, En ny datalag) men föll på att domstolarna inte upplevde att de kunde göra adekvata bedömningar från fall till fall.

⁴Dataskyddsförordningen, artikel 22. *Se även* Dataskydd.net:s remissyttrande över SOU 2017:29 Brottsdatalog.

⁵SOU 2015:39, s. 449.

⁶SOU 2017:39, s. 128.

upp myndigheternas arbete. Inte heller skulle vi ha dataskyddsförordningen artikel 6.2–6.3⁷ om den europeiska lagstiftaren menat att man genom svepande deklarerationer om myndigheter som ovillkorligen verksamma i allmänt intresse skulle kunna skapa både ändamål och rättslig grund för databehandling hos myndigheter.

Att klassa myndigheternas verksamhet som per definition varandes av allmänt intresse riskerar att lura myndigheterna att de inte behöver ta hänsyn till dataminimering, datasäkerhet, konsekvensbedömningar och andra procedurella säkerhetsåtgärder som föreskrivs i förordningen att personuppgiftsansvariga ska vidta.⁸ Eftersom alternativet fanns att helt enkelt betrakta myndigheternas verksamhet som *myndighetsutövning* är valet mystifierande.

Känsliga uppgifter

Som redan påtalats av utredningen om en ny brottsdatalog har det skett en sammanblandning mellan vad som i dataskyddsrettslig mening är särskilt bestämda ändamål och tillåtna rättsliga grunder för behandling.⁹ Det finns även enligt Informationshanteringsutredningen en risk att tillämparen blandar samman ändamål med rättslig grund och godtar ett i författning bestämt allmänt ändamål som ett särskilt och tillräckligt preciserat ändamål och drar den felaktiga slutsatsen att personuppgiftslagens krav därmed är uppfyllda.¹⁰

Genom att lista ett antal situationer där känsliga personuppgifter får behandlas ges intrycket av att utredningen redan gjort en tillräcklig konsekvensbedömning och utvärdering av lämpligheten och rimligheten av sådan behandling inom de verksamheter som täcks av lagparagraferna.¹¹ Så är givetvis inte fallet, och utredarens förslag snarare grumlar de skyddsmekanismer för enskilda som den europeiska lagstiftaren redan klargjort i artikel 9, dataskyddsförordningen. Eftersom EU-förordningen är en primärare rättskälla än den svenska, kompletterande lagen kan personuppgiftsansvariga riskera att luras agera på ett sätt de inte borde.

Kollektivavtal är ingen rättslig grund eller något allmänt intresse

Utredaren föreslår att kollektivavtal, med hänsyn till den svenska arbetsmarknadsmodellen, ska anses utgöra en egen och särskild rättslig grund, att jämföra med lagar eller beslut fattade med stöd av lagar.¹² Men kollektivavtal är redan specifikt omnämnda i dataskyddsförordningens artikel 88,¹³ och utredarens

⁷ Artikel 6.2:

Medlemsstaterna får[...] för att efterleva punkt 1 c och e [...] fastställa specifika krav för [...] att säkerställa en laglig och rättvis behandling[.]

Artikel 6.3:

[...] Syftet med behandlingen ska fastställas i den rättsliga grunden eller, i fråga om behandling enligt punkt 1 e, ska vara nödvändigt för att utföra en uppgift av allmänt intresse eller som ett led i den personuppgiftsansvariges myndighetsutövning. [...] Unionsrätten eller medlemsstaternas nationella rätt ska uppfylla ett mål av allmänt intresse och vara proportionell mot det legitima mål som eftersträvas.

⁸ Se även Dataskydd.net:s remissyttrande över SOU 2017:30 En omreglerad spelmarknad.

⁹ SOU 2017:29, s. 240.

¹⁰ *Ibid.*, s. 241, SOU 2015:39, s. 278 f.

¹¹ Se ovan fotnot 8.

¹² SOU 2017:39, s. 22, 112–113, 115–118.

¹³ Artikel 88:

Behandling i anställningsförhållanden

Created by Gregor Cresnar
from Noun Project

Måste jag? Den dubbla lagstiftningen på europeisk och svensk nivå blir förvirrande, och riskerar att lura personuppgiftsansvariga att de trots den europeiska förordningens lydelse inte måste vidta säkerhetsbedömningar, göra egna bedömningar av nödvändighet och rimlighet, tillgodose enskildas (registrerades) rättigheter eller utvärdera rimligheten i att låta bli att samla in och behandla uppgifterna.

Bild: CC-BY questions av Gregor Cresnar.

förslag uppfyller inte kraven i artikel 88.

Utredaren föreslår också att kollektivavtal ska betraktas som ett allmänt intresse, men detta är en krystad juridisk lösning för att ge fackliga organisationer färre förpliktelser än vad de borde ha. Själva poängen med den svenska arbetsmarknadsmodellen är att de fackliga organisationerna *inte* är ett allmänt intresse, och att de därför kan ta sektorsspecifik hänsyn.

Frågan väcks vilka andra sorters avtal som också borde ges status av lagstiftning. Hör de upphovsrättsliga insamlingssällskapens licensvillkor också till begreppet ”rättslig grund” eller ”allmänt intresse”? Eller arbetsgivarföreningars avtal? Hur är det med avtal som reglerar villkoren för upphandlad mjukvara?

Det uppstår också risker mot arbetstagares rättigheter av utredarens förslag. Vad händer med enskilda privatpersoners rätt att göra invändningar eller möjlighet att utöva sina andra rättigheter, i de fall som något åberopas som rättslig grund *för att* det är ett avtal som inte innefattar privatpersonen vars uppgifter som berörs av avtalet?

Behovet av att kringgå samtyckesbasen och därtill hörande rättigheter för enskilda kan bara antas påverka de personers rättigheter som låtit bli att delta i facklig verksamhet. De som redan deltar i facklig verksamhet lär nämligen ha möjlighet att samtycka till behandling.

Det är en politisk risk för fackliga organisationer om regeringsmakten kan förändra deras möjligheter att påtvinga icke-medlemmar vissa uppgiftsbehandlingar genom att stärka icke-medlemmarnas rätt till dataskydd i framtiden.¹⁴

Rätten till dataskydd på arbetsmarknaden har redan fastställts vara otillfredsställande, både i en tidigare svensk utredning¹⁵ och i en europeisk.¹⁶ Rätt svar på det är inte att skapa ett fackligt beroende av politiska favörer i dataskyddslagstiftningen, utan att åtgärda de brister i dataskyddet för anställda som tidigare uppdragats.

1. Medlemsstaterna får i lag eller i kollektivavtal fastställa mer specifika regler för att säkerställa skyddet av rättigheter och friheter vid behandling av anställdas personuppgifter i anställningsförhållanden, särskilt när det gäller rekrytering, genomförande av anställningsavtalet inklusive befrielse från i lag eller kollektivavtal stadgade skyldigheter, ledning, planering och organisering av arbetet, jämställdhet och mångfald i arbetslivet, hälsa och säkerhet på arbetsplatsen samt skydd av arbetsgivarens eller kundens egendom men också när det gäller att såväl kollektivt som individuellt utöva och komma i ämjudande av rättigheter och förmåner som är knutna till anställningen samt att avsluta anställningsförhållandet.

2. Dessa regler ska innehålla lämpliga och specifika åtgärder för att skydda den registrerades mänskliga värdighet, berättigade intressen och grundläggande rättigheter, varvid hänsyn särskilt ska tas till insyn i behandlingen, överföring av personuppgifter inom en concern eller en grupp av företag som deltar i gemensam ekonomisk verksamhet samt övervakningssystem på arbetsplatsen.

3. Varje medlemsstat ska till kommissionen anmäla de bestämmelser i sin lagstiftning som den antar i enlighet med punkt 1 senast den 25 maj 2018, samt utan dröjsmål anmäla eventuella senare ändringar som berör dem.

– [vår kursivering]

¹⁴Jfr. fackföreningarnas svårigheter att hantera omständigheten att regeringen Reinfeldt 2006–2014 avvecklade skattereduktionen för a-kasseavgiften och avdragsrätten för avgifter till fackliga föreningar.

¹⁵SOU 2009:44, Integritetsskydd i arbetslivet.

¹⁶Europaparlamentet, PE 474.440, Protection of Personal Data in Work-related Relations, 2013.

FÖRVIRRANDE GRUNDER

En fackförening är inget allmänt intresse, utan ett särintresse inom en viss sektor. Det är fackföreningarnas största fördel och anledningen till att den svenska arbetsmarknadsmodellen varit så framgångsrik. Ett kollektivavtal är ingen rättslig grund, och att ge bara vissa men inte andra avtal sådan status skulle kunna orsaka förvirring. Sannolikare är dock att det utlyser en storm av lobbyism mot beslutsfattare i Stockholm, med innebörden att privatpersoners rättigheter i betydligt fler fall ska undergrävas för att någon med ett avtal upplever sig ha ett tillräckligt viktigt avtal för att slippa tillgodose privatpersoners rättigheter.

Fackföreningar borde själva inse vikten av att de agerar på ett sätt att personer som inte i dagsläget är medlemmar vill bli medlemmar, för att fackförbunden tar till vara på sina medlemmars rättigheter hellre än att undergräva icke-medlemmars rättigheter. Vidare borde de inse att de inte hittills gynnats av politiska favörer, eftersom dessa kan försvinna och då blir ett existentiellt hot för fackföreningarna.

Arkiv och statistik

Sammanfattning.

Tillstyrker förslag i delkapitel: 14.4.6, 14.5.5.

Avstyrker delvis förslag i delkapitel: 14.4.2, 14.4.3, 14.4.4, 14.5.3, 14.5.4.

Avstyrker förslag i delkapitel: 13.4.4, 14.4.5.

Pseudonymisering

Utredningen har förbiset möjligheten att använda pseudonymer i allmänna handlingar som ska arkiveras eller användas som statistiskt underlag. Förvisso hade utredaren om den föreslagit förändringar i myndigheternas innevarande arkiveringsrutiner inte kunnat hävda att utredarens förslag inte kommer innebära merkostnader för någon,¹⁷ men dataskyddsnittan hade varit stor.

Pseudonymisering innebär att tröskeln för att koppla en specifik handling till en specifik individ blir högre. Integritetsskyddet blir därför högre. Vidareanvändning av det arkiverade materialet i forskning eller statistikframställning blir mindre integritetskränkande, samtidigt som insynen i myndigheternas verksamheter inte behöver begränsas.

God dataskyddspraktik behövs i hela värdekedjan för databehandling, vilket reflekterats i den europeiska lagstiftningen och därför bör föras in även i den svenska implementationen. Den nyligen publicerade Digitaliseringsstrategin¹⁸ bekräftar att regeringen är motiverad att säkerställa sig om god dataskyddspraktik i hela värdekedjan, och till och med sikta på att bli drivande på området.¹⁹ Den ansträngningen börjar med att man inte gör lättsamma förbiseenden i Dataskyddslag.

Rätten till rättelse

Utredarens förslag om arkiv att helt undanta arkiverade handlingar från rätten till rättelse och komplettering och rätten till insyn och information är mycket missgynnsamma för enskilda privatpersoner. Det kan till exempel röra felaktiga uppgifter om diagnoser (där en person påstås ha haft en viss sjukdom som de kanske inte har haft), familjeförhållanden (att en person påstås ha haft relationer eller vanor som inte är sanna) eller motsvarande kränkande uppgifter.

Redan 1972 observerades att blotta vetskapen om att felaktiga uppgifter om den egna personen finns registrerade hos en myndighet kan skapa stort obehag

¹⁷SOU 2017:39, kap. 21.3.1.

¹⁸Regeringen, För ett hållbart digitaliserat Sverige – en digitaliseringsstrategi (N2017/03643/D).

¹⁹*Ibid.*, s. 18-19.

Kontinuerligt kretslopp. Dataskydd är något som måste säkerställas genom att hela organisationen har en integrerad process för att åstadkomma dataskydd. Det behöver inkludera både leverantörer, beställare, organisatoriska omständigheter och verksamheten.

Bild: CCo recycling.com.

NJA PSEUDONYMISERAR

Pseudonymisering sker i Nytt juridiskt arkiv och de prejudicerande beslut som tillgängliggörs på dom.se. Denna sorts pseudonymisering blir mindre explicit uppmuntrad av att utredaren inte föreslår göra det lätt för myndigheterna att redan från början arkivera sina handlingar enligt denna modell. Dataskyddet borde ses som ett kretslopp, där alla komponenter är viktiga.

Ängestskapande. Blotta vetskapen om att det finns felaktiga uppgifter som kan komma att utgöra grund för nya beslut, bli föremål för forskning eller komma till eftervärldens vetskap kan bli en stor, ängestskapande börda för privatpersoner. Förutom att det påverkar den enskildes förtroende för statsmakten negativt, kan det också medföra att privatpersonen av rädsla inte fungerar bland sina medmänniskor.

Bild: CCo <https://TheNounProject.com>

för en enskild.²⁰ Det rör inte bara risken att uppgifterna åter tas i bruk²¹ och därmed riskerar användas som grund för beslut eller åtgärder mot den egna personen, utan också oron för att en genomgång av de arkiverade handlingarna medför att man blir offer för förutfattade meningar.

Logiken bakom att ha en rätt till rättelse i lagstiftningen är alltså från början klar: det ska skydda privatpersoner från obehaget det innebär att felaktigt utpekats som något man inte är. Samtidigt är logiken bakom att spara felaktiga uppgifter svårbegriplig.

Datainspektionen har redan för ett decennium sedan kritiserat Försäkringskassan för deras bristande rutiner för rättelse av felaktiga uppgifter.²² Påpekandena om brister verkar inte ha utmynnat i åtgärder mot att Försäkringskassan inte rättar felaktiga uppgifter, men däremot förefaller en utbredd uppfattning ha slagit rot i utredningsväsendet att rätten till rättelse som sådan är problemet, för att rätten till rättelse kan medföra att myndigheter behöver vidta åtgärder.²³ Informationshanteringsutredningen föreslog till exempel skarpa begränsningar av rätten till rättelse.²⁴

Myndigheterna gagnas inte av att ha felaktig information om en privatperson. Forskningen kan inte antas ha nytta av att det finns felaktigheter i forskningsunderlaget. Tvärtom borde forskning gagnas mycket mer av att forskningsunderlaget är korrekt. Allmänheten har inte heller något intresse, annat än möjligen nyfikenhet, av att ta del av felaktiga uppgifter om en enskild privatperson. Anledningen till att det verkar finnas en stark rörelse för bevarande av felaktiga uppgifter i svenska myndighetsregister kan istället vara en annan: det är dyrt och tråkigt att förändra tekniska system och organisatoriska rutiner.

²⁰SOU 1972:47, s. 87–88.

Varje felaktighet i personuppgifter som ingår i ett personregister kan befaras medföra otillbörligt integritetsintrång. På grund av de möjligheter som den automatiska databehandlingen ger att använda en uppgift i många olika sammanhang och att finna den även efter lång tid är riskerna för att en oriktighet skall vålla skada större än i fråga om manuellt hanterade uppgifter. Härtill kommer att den omständigheten att en uppgift härrör från ett ADB-register i många ögon ger den ett särskilt sken av riktighet och objektivitet. Skulle det finnas skäl att misstänka, att en uppgift är oriktig, bör registerföraren därför vara skyldig att kontrollera den. Detta torde f. ö. i regel ligga även i hans eget intresse. Visar det sig att uppgiften är felaktig, bör registerföraren vara skyldig att rätta den. Kan uppgiften inte bestyrkas, bör den utgå ur registret om den registrerade påyrkar det.

²¹Jfr. förslagen i SOU 2017:39, kap. 14.4.2.

²²Datainspektionen Dnr 998-2007 Beslut [mot Försäkringskassan] efter tillsyn enligt personuppgiftsagen (1998:204):

Det finns inom Försäkringskassan några dokument som beskriver när och hur handläggare ska beställa information till den registrerade (s.k. registerutdrag) ur Försäkringskassans system. Det finns dock inget dokument som behandlar gränsdragningen mellan partsinsyn, offentlighetsprincipen och registerutdrag. Det saknas helt och hållet dokument om Försäkringskassans rättelsemöjligheter.

Försäkringskassan har således ännu inte tagit fram den enhetliga rutin för rättelser som Försäkringskassan i samband med Datainspektionens tidigare inspektion i december år 2005 (dnr 1857-2005) planerade att genomföra.

Någon uppföljande tillsyn verkar inte ha skett efter 2007, och det är oklart hurvida det idag finns rutiner på Försäkringskassan för rättelse av felaktiga uppgifter.

²³SOU 2015:39, s. 556.

²⁴Se även Dataskydd.net:s remissyttrande över SOU 2015:39 Myndighetsdatalog.

Offentlighet och informations säkerhet

Sammanfattning.

Tillstyrker förslag i delkapitel: 17.5.2, 17.6.2, 17.7.2.

Avstyrker förslag i delkapitel: 7.4

I Sverige offentliggörs stora mängder personuppgifter med stöd av bestämmelserna i Tryckfrihetsförordningen och Yttrandefrihetsgrundlagen. Det har hittills inte funnits några möjligheter för privatpersoner att hävda några av sina rättigheter enligt dataskyddslagstiftningen efter det att en allmän handling offentliggjorts. Utredaren föreslår att detta i princip ska kunna fortgå även sedan dataskyddsförordningen trätt i kraft.

Skydd mot trakasserier, hat och hot

Dataskydd.net anser det olyckligt att regeringen inte tar tillfället i akt att förbättra enskildas informations säkerhet genom att införa skarpare begränsningar för offentliggörandet av identitetsrelaterad information. Den utbredda tillgången till uppgifter om enskilda leder till onödiga hot mot privatpersoner i framträdande politisk eller medial ställning.²⁵ Regeringen har redan noterat att det genom tillämpning av offentlighetsprincipen är lätt att spåra upp utsatta enskilda anställda i offentlig förvaltning i syfte att utsätta dem för hot.²⁶ Publiceringen av uppgifter om enskildas adressuppgifter och ekonomiska status är också tillräckligt obehaglig för tillräckligt många för att Datainspektionen ska ha satt upp en informationssida som bara handlar om hur privatpersoner inte är skyddade mot sådant obehag.²⁷ Svenska Datainspektionen är en av bara två dataskyddsmyndigheter (den andra är danska Datatilsynet) bland åtta europeiska granskade som särskilt upplyser privatpersoner om vilka sorters integritetskränkningar de inte kan göra något åt.²⁸

Skydd mot identitetskapning

Men den omfattande spridningen av identitetsuppgifter ökar också risken för identitetsstöld, vilket inte bara drabbar enskilda privatpersoner hårt utan även skapar systematiska problem. Det visas till exempel av följande citat ur utredningen om kvalificerat bidragsfusk:

Gärningsmännens tillvägagångssätt har beskrivits på följande sätt i tingsrättens dom. Sedan identiteterna hittats i Post- och Inrikes tidningar eller genom upplysningar efter slagningar hos Infotorg eller på hockey- och fotbollssidor har man vid behov begärt in historik från Migrationsverket, tagit kreditupplysningar på identiteterna hos Ratsit, Creditsafe och Upplysningscentralen, där konton har öppnats för kreditupplysningstjänster. Därefter har förfälskade identitetshandlingar framställts. Detta har skett genom beställningar hos personer som framställt falska identitetshandlingar eller genom ansökningar om identitetshandlingar hos Skatteverket. Falska namnteckningar i identitetens namn har

²⁵ Se t. ex. SOU 2016:7 om straffrättsligt skydd och integritet.

²⁶ Prop. 2016/17:208 Några frågor om offentlighet och sekretess, s. 66.

²⁷ Se Datainspektionens webbplats, Om oss: Det här gör vi inte.

²⁸ Dataskydd.net, remissyttrande över SOU 2016:65 Ett samlat ansvar för tillsynen av den personliga integriteten.

därefter sparats så att de kunde kopieras. I något fall har man också ansökt om namnändring.

– SOU 2017:37, s. 251–252.

För enskildas del kan det ökande hotet om identitetsstöld innebära att en måste lägga timtal på göra sig av med lån en inte själv tagit,²⁹ hantera eller bestrida fakturor en inte själv begärt,³⁰ se sina konton länsade på pengar³¹ eller tvingas avgå som verkställande direktör för en näringsverksamhet.³²

Förvaltningsåtgärder bortom offentlighetsprincipen

En möjlighet att ändå förbättra privatpersoners ställning vore att uppmuntra pseudonyma uppgifter i allmänna handlingar.³³ En annan möjlighet att skapa bättre informationssäkerhet vore att avveckla personnummer, och istället använda flera parallella identitetshanteringsystem vars nycklar (samordningsnummer) inte är allmän handling. Man skulle också kunna sänka trösklarna för att få skyddad identitet, vilket skulle hjälpa privatpersoner att slippa bli uthängda med namn och adress på diverse olika webbplatser.

Den historiska, blocköverskridande strategin att kriminalisera mera³⁴ eller att betrakta den ökande förekomsten av identitetsstöld som en sorts marginalproblem vid pass- eller legitimationshantering³⁵ har låg förutsättning att nå framgång i arbetet för en starkare informationssäkerhet för privatpersoner. Men vad regeringen i alla fall kan göra är att erkänna att privatpersoners informationssäkerhet, dataskydd och digitala trygghet i dagsläget har en lägre prioritet än den nuvarande organisationsformen för svenska myndigheter.

De myndigheter som affärsmässigt och mot betalning lämnar ut personuppgifter till privata företag och andra myndigheter genom för syftet utvecklade datautlämningsystem³⁶ bör logga vilka verksamheter som begär ut vilka uppgifter, och på vilken grund. Om privatpersoner inte får kännedom om vilka aktörer som begärt ut deras uppgifter, kan privatpersonerna nämligen inte utöva sina dataskyddsrättigheter gentemot dessa aktörer. Loggning av affärsmässiga relationer mellan myndigheter och dataköpare bör normalt passa in under Tryckfrihetsförordningens skydd av enskilds personliga och ekonomiska förhållanden.

På lång sikt bör man överväga att finansiera myndigheternas informationsförsörjning på något annat sätt än genom kopieringsavgifter vid utlämnande av allmänna handlingar i bulk, för att på så sätt få bort incitamentet på myndigheter att sprida uppgifter i så hög utsträckning som möjligt.

²⁹SOU 2013:85, kap. 10.

³⁰Västgötabladet (13 juni 2017) Beställde gravsten i falskt namn.

³¹Dagens industri (24 maj 2015) Den stora blåsningen.

³²Securitas (12 juli 2017) Securitas VD och koncernchef Alf Göransson utsatt för stulen identitet och förfalskad konkursansökan.

³³Se *ovan*, avsnittet om arkiv.

³⁴Jfr. Prop. 2015/16:150 Straffrättsligt skydd mot olovlig identitetsanvändning.

³⁵Jfr. den nyss tillsatta utredningen om Åtgärder för att minska bedrägeribrottsligheten – skärpta krav och rutiner för svenska identitetshandlingar (kommittédirektiv 2017:90).

³⁶Jfr. Statens person- och adressregister.

Tillsyn av dataskyddet

Sammanfattning.

Tillstyrker förslag i delkapitel: 15.4, 16.3.2, 17.3.3, 17.4.3, 18.5.3, 18.7.1, 19.5.3, 19.6.3, 19.8.1.

Avstyrker delvis förslag i delkapitel: 18.6.4, 19.7.3.

Dataskydd.net har inga invändningar mot att de straffrättsliga för att åtgärda direkta brott mot dataskyddslag och dataskyddsförordningen. De straffrättsliga sanktionerna bör istället uppstå för sådana tillfällen då privatpersoner kränker varandra,³⁷ vid individuella avvikelser från etablerad policy³⁸ eller som tjänstefel. Även om regeringen skulle välja att behålla en straffrättslig sanktion är det uppenbart från tidigare utredningar att tillsynsmyndigheten i sådana fall måste ges betydligt bättre möjligheter att samarbeta med polismyndigheten.³⁹ Vi är positiva till att man även mot myndigheter kan sätta in omfattande ekonomiska sanktioner. De administrativa sanktionsavgifterna måste motsvara kostnaden det innebär för en myndighet att ändra sina tekniska system eller organisatoriska rutiner, om dessa visar sig inte uppfylla dataskyddslagstiftningens krav. Att ändra i ett IT-system eller se över sina rutiner är i bästa fall dyrt och tråkigt. Lite krasst måste sanktionerna spegla att ska vara ännu dyrare och tråkigare att låta bli.

VI DELAR DÄREMOT INTE utredarens uppfattning att viten inte bör ställas till tillsynsmyndighetens förfogande. Tidigare har Datainspektionen inte kunnat utdöma viten mot myndigheter, vilket medfört stora förseningar i myndigheters åtgärder för att bli förenliga med tillämplig personuppgiftslagstiftning. Gävleborgs regionkommun har till exempel under nästan tio år, trots upprepade påpekanden från Datainspektionen, inte vidtagit åtgärder för att efterleva patientdatalagen.⁴⁰

Enskildas rättigheter

Sammanfattning.

Tillstyrker förslag i delkapitel: 9.5, 13.4.1, 14.5.5, 19.10.2.

Avstyrker delvis förslag i delkapitel: 18.6.4, 19.3.3, 19.4.3.

Avstyrker förslag i delkapitel: 13.4.2, 14.4.5, 19.9.2.

Dataskydd.net hade gärna sett ett tydligare fokus i utredningen på hur enskildas rättigheter ska kunna utövas effektivt. Till exempel hade man kunnat införa krav på att konsekvensbedömningar avseende dataskydd som regel ska publiceras öppet för allmänheten.

³⁷Jfr. förslaget att införa den nya brottsrubriceringen *olovligt integritetsintrång* i SOU 2016:7.

³⁸Jfr. dataintrångsbestämmelsen i Brottsbalken 4 kap. 9c §.

³⁹SOU 2016:7, kap. 10.

⁴⁰Datainspektionen, Dnr 1546-2016 om tillsyn enligt personuppgiftslagen (1998:204) – behörighetstilldelning, spärrar m.m enligt patientdatalagen riktad mot Hälso- och sjukvårdsnämnden i Region Gävleborg.

Viktigt för enskilda att få reda på säkerhetsfel

Utredaren påstår ungefär att rapporter om personuppgiftsincidenter kan leda till fler IT-attacker mot myndigheter.⁴¹ Det är felaktigt, och det finns starka ekonomiska skäl till varför information om personuppgiftsincidenter istället borde vara mycket mer tillgänglig och offentlig än vad dataskyddsförordningen anger.

Rapporter om personuppgiftsincidenter direkt till privatpersoner redan obligatoriska för företag och myndigheter i 47 amerikanska delstater.⁴² I åtta av delstaterna publiceras incidentrapporterna direkt på webben för hela världen att skåda. Den ekonomiska teorin bakom offentliggörandet är att företag och myndigheter som tvingas stå till svars för sina säkerhetsproblem har starkare incitament att ha goda säkerhetsrutiner och åtgärda säkerhetsproblem som upptäcks.⁴³ Om det istället är möjligt att hemlighålla säkerhetsproblem kan starka drivkrafter som viljan att slippa ta en kostnad, eller viljan att slippa bli generad, leda företag och myndigheter att inte åtgärda säkerhetsproblemen. Dataskydd.net har beskrivit problemet i ett antal tidigare inlagor och remissyttrandet.⁴⁴

Transparens kring säkerhetsproblem hjälper företag och myndigheter att för vissa konsumenter och medborgare om att de tar säkerhetsproblem på allvar.⁴⁵

I motsats till den individcentriska incidentrapporteringen finns ingen särskilt väl underbyggd ekonomisk teori bakom EU-ländernas preferenser för incidentrapporter till myndigheter. Betydligt kraftigare ekonomiska sanktioner och mer övervakning av privat sektor skulle, enligt två österrikiska säkerhetsekonomer, behövas för att systemet med incidentrapporter till myndigheter, i syfte att hjälpa myndigheterna utarbeta riktlinjer, ska kunna ha chans att vara effektivt ur säkerhetshöjande perspektiv.⁴⁶

Följande historia från det svenska företaget Ericsson, återberättad av Per Göran Ohlsson, Hans Blackman och Jan Svensson, kan tjäna som exempel för vitsen med transparens kring säkerhetsfel:

Våren 1998 hände något som kunde fått dramatiska konsekvenser för Ericsson

⁴¹SOU 2017:39, s. 258–259:

I detta sammanhang kan det förtjäna att påpekas att den incidentrapportering som förutsätts ske till tillsynsmyndigheten i enlighet med artikel 33 i förordningen, i praktiken kan innebära en upplysning om att ingivarens it-system är sårbart för attacker. Uppgiften om vem som har lämnat in en sådan rapport kan alltså innebära en säkerhetsrisk. Uppgifter om ingivare av incidentrapportering avseende säkerhetsbrister i it-system till Post- och telestyrelsen, liksom uppgifter om innehållet i rapporterna, har i ett tidigare lagstiftningsärendet ansetts omfattas av sekretessen till skydd för säkerhets- och bevakningsåtgärder avseende system för automatiserad behandling av information i 18 kap. 8 § OSL. Vår bedömning är att motsvarande skydd kommer att gälla för uppgifter som rör incidentrapportering enligt förordningens artikel 33. I vilken mån den uppgiften kan hemlighållas i diariet får bedömas enligt 5 kap. 2 § och 18 kap. 8 § OSL.

Markeringen av det felaktiga påståendet som florerat i svenska statliga utredningar efter omfattande påverkansarbete från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap är vår.

⁴²National Conference of State Legislatures. Security Breach Notification Laws. [<http://perma.cc/7EDG-KVBF>].

⁴³ENISA. 2008. Security Economics and the Internal Market. Författare: Ross Anderson, Rainer Boehme, Richard Clayton, Tyler Moore.

⁴⁴Se bl. a. Dataskydd.net:s remissyttrande över SOU 2015:23 om informationssäkerhet, SOU 2017:36 om informationssäkerhet, SOU 2016:41 om dataskydd, och Ju2017/02002/L4 om ett tekniskt sensorsystem.

⁴⁵Deloitte, Deloitte Australian Privacy Index 2015: Transparency is opportunity.

⁴⁶Stefan Laube (University of Münster), Rainer Böhme (University of Innsbruck), The Economics of Mandatory Security Breach Reporting to Authorities, presenterad vid The Workshop on the Economics of Information Security, 22–23 juni 2015 i Delft, Nederländerna.

Amerikanska delstater med offentligt publicerade incidentrapporter:

 Iowa

<https://www.iowaattorneygeneral.gov/for-consumers/security-breach-notifications/>

 Kalifornien

<https://oag.ca.gov/ecrime/databreach/list>

 Maryland

<http://www.marylandattorneygeneral.gov/Pages/IdentityTheft/breachnotices.aspx>

 Montana

<https://dojmt.gov/consumer/consumers-known-data-breach-incidents/>

 New Hampshire

<http://www.doj.nh.gov/consumer/security-breaches/>

 Oregon

<https://justice.oregon.gov/consumer/databreach/>

 Vermont

<http://ago.vermont.gov/focus/consumer-info/privacy-and-data-security1/data-security-breaches/archived-security-breaches.php>

 Washington

<http://www.atg.wa.gov/data-breach-notifications>

Incidentrapporterna publiceras på Attorney Generals webbplats och går att beskåda av både invånare i delstaten, forskare och andra företag.

och kanske för hela mobiltelefonbranschen. I mitten av maj kom en rapport om att en HotLine Combi den 25 maj hade exploderat i en trädgård i Arlöv. /.../ Samtidigt kom information om en ny explosion i Värmland. /.../

Enligt uppgift ska Ericssonledningen ha tvekat om vad som skulle göras, men Nils Rydbeck krävde att alla telefoner skulle återkallas[. E]n annonskampanj den 31 maj gick ut med budskapet: ”Vi måste få låna din HotLine en stund”.

Ericsson Radios serviceverkstäder hade kvällsöppet till klockan åtta hela följande vecka. Man lödde om litiumbatterier och ökade avståndet mellan batteri och ledare. En kvällstidning lär ha försökt göra reportage med en av de drabbade, men denne vägrade (kanske för att han fått ett nytt golfset som kompensation) och hela historien slutade lyckligt. Ericsson fick stor goodwill för sitt agerande – snabb och effektiv åtgärd utan extra kostnad för kunden och med generösa öppettider. *Det sägs att konkurrenten Mobira (alltså Nokia) anklagade Ericsson för att ha hittat på hela historien för att få publicitet.*

– Ericssons mobiltelefoner 1983–2001, s. 25–26.⁴⁷

[vår italisering]

Registerutdrag är inte samma sak som rätt till information

Utredaren föreslår ett antal begränsningar av privatpersoners rättigheter, bland annat att få del av information om behandlingar av uppgifter och om uppgifter som sådana. Tyvärr har utredaren blandat ihop rätten till registerutdrag (dataskyddsförordningen, art. 15) med rätten att få reda på hur, när, om och varför uppgifter behandlas, samt var man ska vända sig om man tror att behandlingen är oschyst (dataskyddsförordningen artiklarna 13–14).⁴⁸

De breda undantagen från informationskraven i artikel 13–14 innebär att privatpersoner ofta inte kommer ha någon möjlighet alls att ta reda på ifall deras rättigheter enligt andra artiklar i förordningen, eller i dataskyddslag, faktiskt har respekterats.

Informationssamhället präglas av stora maktasymmetrier mellan konsumenter och medborgare å ena sidan, och myndigheter och företag å andra sidan. Möjligheterna för myndigheter och företag att krångla sig ur tillämpningen av artikel 13 och 14 med hänvisning till artikel 12.5 borde vara tillräckliga,⁴⁹ utan att svenska lagstiftare behöver ytterligare förstärka maktasymmetrierna.

Undantag för löptext saknar stöd i förordningen

Dataskyddsförordningen är teknikneutral,⁵⁰ och ska inte avgränsas till enbart sökbara register på det sätt utredaren föreslår. Möjligheter för en myndighet eller ett företag att vägra uppfylla kraven i artikel 15 finns redan angivna i artikel 12.5 i

⁴⁷Per Göran Ohlsson, Hans Blackman och Jan Svensson, Ericssons mobiltelefoner 1983–2001, Roos & Tegnér förlag, 2015. Tryckt i Pozkal, Inowroclaw, Polen.

⁴⁸SOU 2017:39, s. 204–205.

⁴⁹Artikel 12.5:

[...] Om begäranden från en registrerad är uppenbart ogrundade eller orimliga, särskilt på grund av deras repetitiva art, får den personuppgiftsansvarige antingen

a. ta ut en rimlig avgift som täcker de administrativa kostnaderna för att tillhandahålla den information eller vidta den åtgärd som begärts, eller

b. vägra att tillmötesgå begäran.

Det åligger den personuppgiftsansvarige att visa att begäran är uppenbart ogrundad eller orimlig.

⁵⁰Skäl 15:

förordningen,⁵¹ och kommer att utvecklas i praxis.

Skadeståndsområdet är för litet

Utredaren föreslår bara begränsade skadeståndsmöjligheter för enskilda privatpersoner, vilket innebär att de i många fall inte kommer kunna utöva sina rättigheter effektivt på det sätt som anges i dataskyddsförordningens artikel 79.1.⁵²

I dataskyddsförordningens artikel 14.5.b-14.5.d samt artikel 22 finns bestämmelser där personuppgiftsansvarig har möjlighet att göra en invändning mot enskild privatpersons möjlighet att utöva sina rättigheter, utan att dataskyddslagen ger någon korresponderande möjlighet för privatpersoner att invända mot den personuppgiftsansvariges invändning.

För låga skadestånd är ett utredningsproblem

Utredaren har inte gjort någon ansats att inom skadeståndsrätten åtgärda privatpersoners möjligheter att oberoende av tillsynsmyndigheten utöva sin rätt till dataskydd.⁵³ Integritetskommittén observerade under 2016 att skadeståndsnivåerna vid dataskyddsoverträdelser är på en sådan nivå att de inte rimligen kan antas vara en möjlig väg framåt för privatpersoner att utöva sin rätt.⁵⁴

Svenska domstolar skulle till exempel behöva fråga den föreställning som Integritetskommittén observerat att skadestånd inte har en normerande verkan.⁵⁵ Men en sådan rättsutveckling komme bara infinna sig om rättskällorna (så som statliga utredningar) erkänner att föreställningen om skadeståndens icke-normerande verkan är felaktig. Utredaren ger sorgligt nog snarare intrycket av att ha helt ignorerat påtalanden om att skadeståndsbestämmelserna hittills inte fungerat.

För att förhindra att det uppstår en allvarlig risk för att reglerna kringgås bör skyddet för fysiska personer vara teknikneutralt och inte vara beroende av den teknik som används. Skyddet för fysiska personer bör vara tillämpligt på både automatiserad och manuell behandling av personuppgifter, om personuppgifterna ingår i eller är avsedda att ingå i ett register. Akter eller grupper av akter samt omslag till dessa, som inte är ordnade enligt särskilda kriterier, bör inte omfattas av denna förordning.

⁵¹ Se ovan fotnot 49.

⁵² Artikel 79.1:

...[V]arje registrerad som anser att hans eller hennes rättigheter enligt denna förordning har åsidosatts som en följd av att hans eller hennes personuppgifter har behandlats på ett sätt som inte är förenligt med denna förordning [ska] ha rätt till ett effektivt rättsmedel.

⁵³ SOU 2017:39, s. 297.

⁵⁴ SOU 2016:41, s. 636–637. Se särskilt kap. 3.3.6 ur samma utredning:

Generellt för hela området är att sanktionssystemet, både det straffrättsliga och det skadeståndsrättsliga, inte verkar användas i någon större omfattning. Det är i alla fall mycket få ärenden som når domstolarna. Exempelvis har vi för perioden 2012–2015 endast funnit fem tvistemål i tingsrätt där frågan handlat om skadestånd enligt personuppgiftslagen (1998:204). Det ser inte annorlunda ut på straffrättens område. Under år 2014 avgjordes sammanlagt i landet endast fyra ärenden om brott mot personuppgiftslagen (genom domslut, straffföreläggande eller åtalsunderlåtelse). När systemet väl används rör det sig om lindriga straff och låga skadeståndsbelopp. Sammanfattningsvis kan sanktionssystemet inte sägas fungera fullt ut, eftersom det inte har fått den effekt som avsågs med bestämmelserna.

⁵⁵ Se SOU 2016:41, s. 622: ”I förarbeten till skadeståndslagen tonades dock den preventiva funktionen ner. Det anfördes att skadeståndsreglernas moralbildande och preventiva funktion var överdriven.”

Det gör att enskilda lämnas med få medel att oberoende av tillsynsmyndigheten hävda sin rätt, och särskilt kan de inte utan att åsamka sig stor privatekonomisk skada hävda sådan rätt. Integritetskommittén har även i sitt slutbetänkande uppmärksammat problemet med de låga skadestånden, dock med förhoppningen att dataskyddsförordningen höjer ersättningsnivåerna för enskilda.⁵⁶

Grupptalan är ett viktigt verktyg

Vi är kritiska mot att utredningen inte gjort någon ansats att förenkla grupptalan.⁵⁷ Utredaren har i stället tolkat ideella föreningars möjligheter att representera enskilda privatpersoner som ombud, men detta är felaktigt. Eftersom personuppgifter från många olika privatpersoner ofta behandlas samtidigt, är det i regel så att en överträdelse av dataskyddsregler drabbar många personer samtidigt.

Målsättningen som har funnits i vissa medlemsländer, till exempel Frankrike,⁵⁸ har varit att få en sådan situation att ideella föreningar kan representera enskilda privatpersoner i dataskyddsfrågor på samma sätt som en svensk organisation för kollektiv upphovsrättsförvaltning kan representera konstnärer. Utan privatpersonens föregående uttryckliga samtycke, men ändå med mandat att processa i domstol å dennes vägnar. Det är ett sätt för registrerade att få kollektiv makt och kollektiva möjligheter att utöva sina rättigheter även när det vore väldigt svårt för de registrerade att ensamma göra detta. I dataskyddsfrågor kan detta vara extra lämpligt, eftersom både de tekniska infrastrukturerna som används av myndigheterna vid uppgiftsbehandling är komplicerade och kräver specialkunskap för att analysera och de juridiska regelverken som kringgärdar de tekniska systemen är likaledes komplicerade och kräver specialkunskap.⁵⁹

Grundfrågeställningen är hur man ska göra det (ekonomiskt) rationellt för enskilda privatpersoner eller grupper av enskilda privatpersoner att hävda sin rätt. Som påtalas av Integritetskommittén i deras slutbetänkande finns bara ett fåtal organisationer i Sverige som idag arbetar med att ta sig an enskilda registrerades rättighetsbesvär.⁶⁰ Ett viktigt skäl härför borde vara att det är omöjligt att inte gå tusentals kronor i back, även i en rättstvist som döms till den egna fördelen.

De förhastade, överlappande utredningarnas land

Regeringens systematik i dataskyddsarbetet gör att regeringen missar många möjligheter att förenkla företags, myndigheters och privatpersoners utövande av dataskyddet. Genom att tillsätta minst fjorton utredningar samtidigt,⁶¹ som alla synbart haft som mål att säkerställa att dataskyddsförordningen inte förändrar någonting,⁶² har regeringen skapat ett gytter av förslag som bidrar föga till ett

⁵⁶SOU 2017:52, kap. 13.2.2.

⁵⁷SOU 2017:39, kap. 19.9.2.

⁵⁸Se t. ex. UFC-Que Choisir (9 juni 2014) ”Action de groupe – Du nouveau!”

⁵⁹Jfr. i detta avseende också Lorrre Cranors studier om konsumentavtal för digitala tjänster. Vi hänvisar till källförteckningen längre ned.

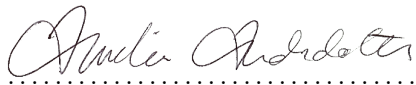
⁶⁰SOU 2017:52, s. 194.

⁶¹Dir. 2016:15, Dir. 2016:21, Dir. 2016:41, Dir. 2016:52, Dir. 2016:54, Dir. 2016:63, Dir. 2016:65, Dir. 2016:75, samt parallellt pågående Ds 2016:31, Ds 2017:26, Ds 2017:33 och promemoriorna Pm 2017:28 samt Fiz017/02899/53, intet att föringa den därtill vid tillfället fortfarande verksamma Integritetskommittén.

⁶²SOU 2017:39, s. 59, SOU 2017:49, s. 62, Fiz017/02899/53, s. 45, Ds 2017:26, s 35, Ds 2017:33, s. 49.

starkare integritetsskydd och som i värsta fall skapar osäkerhet kring vad som gäller.

Som föreslagits av två på varandra följande större riksdagskommittéer med uppdrag att göra översyner av integritetsskyddet i Sverige är integritetsskyddet svagare än vad lagstiftaren avsett på grund av den dåliga koordineringen i regeringens integritetsarbete.⁶³

Amelia Andersdotter
Ordförande, Dataskydd.net

⁶³SOU 2016:41, kap. 3.3, SOU 2008:3, s. 13-14.

Källförteckning

1. Aleecia M. McDonald and Lorrie Faith Cranor. The Cost of Reading Privacy Policies. I/S: A Journal of Law and Policy for the Information Society 2008 Privacy Year in Review issue.
2. Lorrie F Cranor, et al. (2014). Are they worth reading? an in-depth analysis of online advertising companies' privacy policies. Rochester, NY: Social Science Research Network.
3. Datainspektionen, Om oss: Det här gör vi inte. <http://www.datainspektionen.se/om-oss/det-har-gor-vi-inte/>
4. Datainspektionen Dnr 998-2007 Beslut [mot Försäkringskassan] efter tillsyn enligt personuppgiftslagen (1998:204). <http://www.datainspektionen.se/Documents/beslut/2007-12-20-forsakringskassan.pdf>
5. Datainspektionen, Dnr 1546-2016 om tillsyn enligt personuppgiftslagen (1998:204) – behörighetstilldelning, spärrar m.m enligt patientdatalagen riktad mot Hälso- och sjukvårdsnämnden i Region Gävleborg. <http://www.datainspektionen.se/Documents/beslut/2017-04-25-region-gavleborg.pdf>
6. Dataskydd.net, remissyttrande över SOU 2015:39 Myndighetsdatalag. https://dataskydd.net/sites/default/files/sou201539_remissyttrande_dataskyddnet.pdf
7. Dataskydd.net, remissyttrande över SOU 2016:65 Ett samlat ansvar för tillsynen av den personliga integriteten. https://dataskydd.net/sites/default/files/sou201665_remissyttrande_dataskyddnet.pdf
8. Dataskydd.net, remissyttrande över SOU 2017:30 En omreglerad spelmarknad. https://dataskydd.net/sites/default/files/fi201701644ou_sou201730_dataskyddnet_remissyttrande_20170727.pdf
9. Dataskydd.net, remissyttrande över SOU 2017:29 Brottsdatalag. https://dataskydd.net/sites/default/files/sou201729_remissyttrande_dataskyddnet_20170711.pdf
10. Deloitte, Deloitte Australian Privacy Index 2015: Transparency is opportunity. <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/au/Documents/risk/deloitte-au-risk-privacy-index-2015-090516.pdf>
11. ENISA. 2008. Security Economics and the Internal Market. Författare: Ross Anderson, Rainer Boehme, Richard Clayton, Tyler Moore. <https://www.enisa.europa.eu/publications/archive/economics-sec>
12. Europaparlamentet, PE 474.440, Protection of Personal Data in Work-related Relations, 2013. [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2013/474440/IPOL-LIBE_ET\(2013\)474440_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2013/474440/IPOL-LIBE_ET(2013)474440_EN.pdf)
13. Fahriye Seda Gürses, "Multilateral Privacy Requirements Analysis in Online Social Network Services" KU Leuven, 2010. <https://www.cosic.esat.kuleuven.be/publications/thesis-177.pdf>
14. Kommittédirektiv 2015:139, Tilläggsdirektiv till Utredningen om tillsynen över den personliga integriteten (Ju 2015:02). <http://www.regeringen.se/rattsdokument/kommittedirektiv/2015/12/dir.-2015139/>
15. Kommittédirektiv 2017:90, Åtgärder för att minska bedrägeribrottsligheten – skärpta krav och rutiner för svenska identitetshandlingar. <http://www.regeringen.se/rattsdokument/kommittedirektiv/2017/08/dir.-201790/>
16. Stefan Laube (University of Münster), Rainer Böhme (University of Innsbruck), The Economics of Mandatory Security Breach Reporting to Authorities, presenterad vid The Workshop on the Economics of Information Security, 22-23 juni 2015 i Delft, Nederländerna. http://www.econinfosec.org/archive/weis2015/papers/WEIS_2015_laube.pdf
17. LO-kongressens ekonomiska program antaget vid kongressen 2016. www.lo.se/start/politiska_sakfragor/ekonomisk_politik/kongressbeslut
18. National Conference of State legislatures. Security Breach Notification Laws. [<http://perma.cc/7EDG-KVBF>]
19. Per Göran Ohlsson, Hans Blackman och Jan Svensson, Ericssons mobiltelefoner 1983–2001, Roos & Tegnér förlag, 2015. Tryckt i Pozkal, Inowroclaw, Polen. [finns ej på webben]
20. Prop. 2015/16:150 Straffrättsligt skydd mot olovlig identitetsanvändning. <http://www.regeringen.se/contentassets/59bfb1c11a234a8c87bd5600d9037a73/151615000webb.pdf>

21. Prop. 2016/17:208 Några frågor om offentlighet och sekretess. <http://www.regeringen.se/49e19f/contentassets/1f6ae1011c044aeab712ff2f77853b4c/161720800webb.pdf>
22. Regeringen, För ett hållbart digitaliserat Sverige – en digitaliseringsstrategi (N2017/03643/D). http://www.regeringen.se/49adea/contentassets/5429e024be6847fc907b786ab954228f/digitaliseringsstrategin_slutlig_170518-2.pdf
23. SOU 1972:47, Data och integritet. http://weburn.kb.se/metadata/729/SOU_8350729.htm
24. SOU 1993:10, En ny datalag. http://weburn.kb.se/metadata/201/SOU_8351201.htm
25. SOU 2009:44, Integritetsskydd i arbetslivet. <http://www.regeringen.se/rattsdokument/statens-offentliga-utredningar/2009/05/sou-2009441/>
26. SOU 2013:85, Stärkt straffrättsligt skydd för egendom. <http://www.regeringen.se/rattsdokument/statens-offentliga-utredningar/2013/12/sou-201385/>
27. SOU 2015:39, Myndighetsdatalag. <http://www.regeringen.se/rattsdokument/statens-offentliga-utredningar/2015/04/sou-201539/>
28. SOU 2016:7, Integritet och straffskydd. <http://www.regeringen.se/rattsdokument/statens-offentliga-utredningar/2016/02/sou-20167/>
29. SOU 2016:41, Hur står det till med den personliga integriteten? <http://www.regeringen.se/rattsdokument/statens-offentliga-utredningar/2016/06/sou-201641/>
30. SOU 2016:65, Ett samlat ansvar för tillsyn över den personliga integriteten. <http://www.regeringen.se/rattsdokument/statens-offentliga-utredningar/2016/10/sou-201665/>
31. SOU 2017:29, Brottsdatalag. <http://www.regeringen.se/rattsdokument/statens-offentliga-utredningar/2017/04/sou-201729/>
32. SOU 2017:37, Kvalificerad välfärdsbrottslighet – förebygga, förhindra, upptäcka och beivra. <http://www.regeringen.se/rattsdokument/statens-offentliga-utredningar/2017/05/sou-201737/>